

มะกอกน้ำไม้ผลทนน้ำท่วม

Flooding Tolerant Fruit (Tree) "*Elaeocarpus hygrophilus* Kurz"

เกษม พวงจิก

มะกอกน้ำ มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Elaeocarpus hygrophilus* Kurz อยู่ในตระกูล *Elaeocarpaceae* เป็นพืชที่พบขึ้นกระจายทั่วไปในที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย โดยเฉพาะตามริมแม่น้ำ ลำคลอง ทั้งนี้เพราะว่ามะกอกน้ำเป็นพืชที่ชอบน้ำ สามารถทนการถูกน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี เมื่อต้นมะกอกน้ำให้ผลผลิต ผลที่แก่จะร่วงหล่นน้ำ แล้วลอยไปตามกระแสน้ำไปหยุดอยู่ที่ใดก็สามารถงอกเจริญเติบโตเป็นต้นใหม่ขึ้นมาได้ เมื่อปี พ.ศ. 2538 มีปริมาณฝนตกมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมในหลายจังหวัดของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคกลางจึงทำให้ไม้ผลหลายชนิด เช่น มะม่วง ขนุน กระเทียม กล้วย และมะละกอ ถูกน้ำท่วมตายเป็นจำนวนมากแต่มะกอกน้ำยังมีชีวิตอยู่อย่างปกติ สามารถให้ผลผลิตได้ดั้งเดิม

ผลของมะกอกน้ำสามารถนำมาแปรรูปเป็นอาหารได้หลายอย่าง เช่น มะกอกน้ำคองหวาน เชื่อม แซลม และคองเค็ม เป็นต้น เป็นที่นิยมรับประทานเป็นของว่างทั่วไป ในปัจจุบันมีมะกอกน้ำพันธุ์ผลใหญ่ และให้ผลทะวายเกิดขึ้นที่ อ.บางปลาหมอ จ.สุพรรณบุรี ซึ่งมะกอกน้ำพันธุ์นี้จะมีผลขนาดใหญ่มีเนื้อมาก เมล็ดเล็กกว่าพันธุ์พื้นเมือง (ที่ให้ผลขนาดเล็กเมล็ดใหญ่ และเนื้อน้อย) และยังผลทะวายตลอดปี แต่จะมีผลผลิตสูง 2 รุ่น คือ ช่วงเดือน พฤษภาคม และเดือนพฤศจิกายน จากสภาพโดยรวมแล้วมะกอกน้ำพันธุ์นี้น่าจะปลูกเป็นการค้ามากกว่าพันธุ์พื้นเมืองซึ่งให้ผลผลิตปีละครั้ง คือช่วงเดือน พฤศจิกายน เท่านั้น

การขยายพันธุ์มะกอกน้ำ ปัจจุบันนี้เกษตรกรผู้ปลูกมะกอกน้ำผลใหญ่นิยมใช้วิธีการตอน และการปักชำซึ่งวิธีการตอนจะได้กิ่งที่มีขนาดใหญ่ และระบบรากค่อนข้างจะแข็งแรงกว่า ส่วนการปักชำจะได้กิ่งเล็กกว่า แต่จะได้ปริมาณต้นพันธุ์มากกว่า เมื่อนำกิ่งพันธุ์ทั้ง 2 แบบ มาปลูกสามารถเจริญเติบโตได้ดีเช่นกัน

การปลูกและดูแลรักษา การปลูกมะกอกน้ำในที่ราบลุ่มภาคกลาง สามารถปลูกได้ 2 วิธีคือ

1. ขอร่องปลูก โดยขุดดินยกเป็นร่องกว้างประมาณ 6-8 เมตร ร่องน้ำกว้าง 1-2 เมตร ลึก 1-1.5 เมตร ให้คันท่องสูงจากระดับดินเดิมประมาณ 80 เซนติเมตร และมีการป้องกันน้ำท่วม เพื่อป้องกันความเสียหายในช่วงที่ต้นมะกอกน้ำยังเล็กอยู่ยังไม่สามารถทนน้ำท่วมได้มากนัก ควรขุดคันดินขนาดใหญ่ล้อมรอบสวนอีกที

2. ปลูกแบบไม่ยกร่อง การปลูกแบบนี้พื้นที่ปลูกต้องค่อนข้างสูงกว่าพื้นที่ข้างเคียงหรือมีแหล่งที่จะระบายน้ำได้เมื่อฝนตกหนัก ๆ และไม่มีน้ำท่วม หรือท่วมไม่มากนัก

พื้นที่ที่ใช้ปลูกมะกอกน้ำนี้จะต้องมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี หลังจากที่เตรียมแปลงได้แล้ว ในกรณียกร่อง สามารถขุดหลุมปลูกได้เลย แต่ถ้าไม่ยกร่องต้องมีการปรับพื้นที่ให้เรียบ และทำให้น้ำฝนที่ตกมาระบายออกได้ โดยเฉพาะในช่วงแรกที่มีมะกอกน้ำยังต้นเล็กอยู่

- ระยะเวลาปลูกโดยใช้ระยะห่างระหว่างต้นและแถว 4x4 เมตร หรือ 4x6 เมตร ก็ได้โดยขุดหลุมขนาด (กว้างxยาวxลึก) ประมาณ 30x30x30 ลูกบาศก์เซนติเมตรและตากดินไว้ประมาณ 7-10 วัน

- ใส่ปุ๋ยคอกประมาณ 1/3 ของหลุม และปุ๋ยวิทยาศาสตร์ สูตร 15-15-15 ประมาณ 30 กรัม/หลุม โดยผสมปุ๋ยทั้ง 2 ชนิด ให้เข้ากับดินที่ขุดขึ้นมาแล้วใส่ให้เต็มหลุม

- นำกิ่งพันธุ์มะกอกน้ำที่ได้จากการตอนหรือปักชำมาปลูกในหลุมที่เตรียมไว้โดยไม่ต้องลึกลงมาก ปักหลักและผูกเชือกยึดลำต้นกันลมโยก แล้วรดน้ำให้ชุ่มชื้น อาจใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ฟางข้าว เศษหญ้า และเศษวัชพืช เป็นต้น มาคลุมโคนต้นเพื่อช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้กับดิน

- รดน้ำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง (ดูจากดินในหลุม ถ้าเริ่มแห้งต้องรีบรดน้ำทันที) เนื่องจากมะกอกน้ำเป็นพืชที่ชอบน้ำ ควรรดน้ำสม่ำเสมอ

- เมื่อปลูกได้ประมาณ 3-4 เดือน ควรเพิ่มปุ๋ยคอกให้ประมาณ 5 กิโลกรัม/ต้น และควรใส่ปุ๋ยคอกทุก ๆ ปี ประมาณ 10 กิโลกรัม/ต้น ส่วนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ใส่ปุ๋ย 15-15-15 ทุก ๆ 2-3 เดือน อัตรา 15-30 กรัม/ต้น ประมาณ 1 ปี -1 ปีครึ่ง มะกอกน้ำจะเริ่มออกดอกติดผล ในช่วงนี้ควรให้ปุ๋ยที่มีฟอสฟอรัส (P) และโปแตสเซียม (K) สูง เช่น 9-27-27 (อัตราส่วน N:P:K=1:2:2 หรือ 1:3:3) เป็นต้น ประมาณ 2-3 เดือน/ครั้ง ในอัตรา 100-200 กรัม/ต้น (ดูขนาดของลำต้นประกอบด้วย)

- โรคและแมลงศัตรูที่พบ มะกอกน้ำเป็นพืชที่ไม่ค่อยมีโรคและแมลงรบกวนมากนัก ที่พบบ้างได้แก่ พวกเพลี้ยไฟ ไรแดง หนอนกินใบ ถ้ามีศัตรูพืชดังกล่าวระบาดมากก็อาจใช้สารเคมีฉีดพ่นป้องกันกำจัด แต่เกษตรกรควรป้องกันกำจัดแบบผสมผสาน เช่น ใช้ไฟฟ้าล่อ และใช้กาบเหนียวกับดัก เป็นต้น ไม่ควรใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียว

- การเก็บเกี่ยว มะกอกน้ำจะเริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุประมาณ 1 ปี เป็นต้นไป และเมื่อต้นใหญ่ก็จะให้ผลผลิตมากขึ้นตามไปด้วย วิธีการเก็บเกี่ยว ใช้ผ้าไนลอนปูใต้ต้นให้รอบทรงพุ่ม แล้วใช้มือเด็ดผลที่แก่ให้ร่วงลงบนผ้า จากนั้นรวบผ้าไนลอนเข้าหากันก็จะได้ผลมะกอกน้ำรวมกันเป็นจำนวนมาก นำไปใส่ตะกร้าพลาสติกเพื่อขนาน้ำหนักต่อไป

- การตัดแต่งกิ่ง ปกติมะกอกน้ำจะออกดอกเป็นช่อดอกตามกิ่ง หลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ควรตัดแต่งกิ่งบ้าง โดยตัดกิ่งแห้ง กิ่งเป็นโรคหรือถูกแมลงทำลาย และกิ่งที่ถูกชอนทับไม่ได้รับแสงเพื่อให้ทรงพุ่มโปร่ง ได้รับแสงแดดทั่วทั้งทรงพุ่ม และไม่เป็นแหล่งสะสมโรคและแมลงด้วย ผลผลิตที่ได้จะมีคุณภาพดี

การตลาด มะกอกน้ำสามารถขายได้ง่าย ตลาดมีความต้องการสูง แหล่งขายได้แก่ ตลาดสี่มุมเมือง ปากคลองตลาด สีแยกมหานาค ตลาดไท และตลาดในตัวจังหวัดต่าง ๆ เช่น สุพรรณบุรี และพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

นิวัตร ธรรมภิบาล. 2539. มะกอกน้ำพันธุ์ผลใหญ่ พืชทนน้ำ. เกษการเกษตร.20 (4):69-73.

สำนักหอสมุด